

De werkwijze van mej. Lohr acht ik de injectie waar de protestantsche kerkmuziek in Holland op wachtte.....

Deze reactie van een van mijn 20 medecursisten ontving de heer C. van Dorp, secretaris van de Vereeniging van Protestantsche Kerkmuziek, na de cursus over "Mensuraal rythme en de Kerktoneelsoorten", die Ina Lohr van 7 tot 11 juli 1947 voor de Vereeniging gaf in de Lutherse Kerk aan het Spui te Amsterdam.

Toen de Vereeniging in juli 1946 haar jaarlijkse landelijke conferentie hield, ditmaal in de Haarlemse Begijnhofkapel (waar Paul Chr. van Westering als cantororganist werkte, in de Gereformeerde Kerk in Hersteld Verband), had de Zwitserse musicienne/musicologe daar voor het eerst in haar geboorteland gerapporteerd over "Zwitserse kerkmuziekervaringen" in een lezing, getiteld "De liederen der Reformatoren en hun betekenis voor onze tijd". Temidden van de betogen over onderwerpen als "Kunnen onze koren elken Zondag in den eeredienst zingen?" sloeg haar manier van sprekend zingen en zingend spreken als een bom in. Alle verwarring over de vragen hoe muziek in de eredienst mocht of moest functioneren (gemeente, koor, orgel, voorganger) werd hier plotseling gerelativeerd door de klinkende kracht van een existentieel eenstemmig zingen. De bij ons toen zo geliefde zgn. Cantus firmus-zang, waarbij het koor het gemeentelied versierde, viel door de mand, de pseudo-"gregoriaanse" psalmodieën hielden het niet, als zij werden geconfronteerd met een eenstemmig gezongen psalmlied van Luther.

Wat was toentertijd eigenlijk een melodie voor ons anders dan een aanleiding om muziek te maken, om met het koor of op het orgel fraaie klankstukken te bouwen? Wij zagende 16e- en 17e-eeuwse muziek nog als een min of meer interessant vóórstadium van de echte muziek: Bach, Beethoven, Brahms. Voer voor musicologen, niet voor musici.

Aan de Schola Cantorum te Basel (Lehr- und Forschungs Institut für alte Musik) had Ina Lohr op dat moment, tezamen met Paul Sacher, Eduard Müller, August Wenzinger en Walter Nef, gaandeweg een opleidingsinstituut opgebouwd dat op internationaal niveau baanbrekend werk verrichtte op het gebied van actualisering van oude muziek, zowel practisch als wetenschappelijk. (De jonge Gustav Leonhardt bijvoorbeeld heeft hier in die jaren zijn vorming genoten). De taal der muziek in een tijd waarin nog nauwelijks sprake was van een scheiding tussen Kerk en Wereld, moest, ook voor ons, wel de voedingsbodem worden voor het "zingend geloven" in onze gesaeculariseerde wereld.

In de Vereeniging voor Prot. Kerkmuziek was intussen de neiging duidelijk geworden om meer per kerkgenootschap werkgroepen te vormen. Vandaar dan ook dat op de conferentie die van 11 tot 13 juli 1947 in de Amsterdamse Spuikerkerk werd gehouden, twee referaten op het programma stonden en wel "De principes der gereformeerde kerkmuziek" en "De principes der lutherse kerkmuziek", resp. door Ds S. P. de Roos en W. Mudde. Bovendien werd in aansluiting op de algemene conferentie een "Remonstrantse kerkmuziekconferentie" gehouden in de Oude Remonstrantse kerk te Amsterdam. Aan deze conferentie namen remonstrantse kerkkoren uit het gehele land deel.

De laatste conferentie die de Vereeniging belegd heeft en die van 25 tot

27 juni 1948 te Wassenaar werd gehouden, is misschien wel de belangrijkste geweest. Dr. Oskar Söhngen, die een referaat zou houden over "Kerk en Muziek", arriveerde niet op tijd op kasteel Duinrell uit Berlijn, zodat voorzitter Dr. Smelik het programma moest schorsen. Hij stelde de aanwezigheid voor het vraagstuk van de kerkmuziek nu eens van het geloofsleven uit te benaderen. Dit was aanleiding voor de aanwezigen tot een open en diepgaand gesprek, waarbij met name Dolf Hendrikse formuleerde wat bij velen leefde: de verdrietelijke toestand van het gemeentelven en daarmee van het kerkmuziekleven, de scheidingslijn tussen predikanten en organisten, de "dans om het gouden kalf", zowel door kerkkoren en organisten als door de gevierde dominee. De centrale vraag in het gesprek was toen: geloven wij werkelijk dat God in Christus ons als Kerk een opdracht heeft gegeven en dat wij in die Kerk als dienaren staan?

Direct na deze conferentie werd op kasteel Hoekelum bij Bennekom een samenkomst gehouden van de Lutherse sectie, waarin met dr. Söhngen verder op hetzelfde onderwerp werd ingegaan.

Terzelfdertijd hield mej. Lohr voor de Vereeniging haar 1e vervolgcursus in de Remonstrantse Kerk te Haarlem. Naast het zingen en de bestudering van oude liedvormen en de solmisatie, werden daar nu ook enkele door werkgroepleden gecomponeerde bijbelgedeelten gezongen en besproken. Gedurende het seizoen 1948/49 werden werkgroepen gevormd te Amsterdam, Amersfoort, Haarlem en Wassenaar, waarin de liedstudie verder werd voortgezet onder leiding van Gerrit de Marez Oyens en ondergetekende. In juli 1949 gaf Ina Lohr, weer in de Remonstrantse Kerk te Haarlem, een cursus over "De gezongen vormen uit de Latijnse mis, Luther's Deutsche Messe en Calvijn's "Formes et prières".

Intussen was binnen de Hervormde Kerk de "Jonge Kerk" begonnen in de zomer jaarlijks kerkzangkampen te houden, voor het eerst in 1948 onder leiding van Ds P. van Voorst Vader en Adr. C. Schuurman, en wel in Het Stift te Weerselo (Ov.). Jonge aankomende musici, theologen, onderwijzers en anderen hebben hier de jaren door de bindende kracht van het (één- en meerstemmig) samen zingen ervaren in Morgen- en Avondgebed, aan tafel en buiten op het grasveld. En zij hebben dit in hun eigen gemeente kunnen uitdragen.

De Commissie Kerkmuziek van de Raad voor Kerk en Eredienst der Ned. Herv. Kerk hield in de Kerstweek van 1949 een Driedaagse Kerkzangontmoeting in de gemeente Drumpt waar Ds J. C. Koppert, secretaris van de Commissie, predikant was. Wij logeerden op het Conferentieoord "Weltevreden" van de heer Heuff in het naburige Kerk-Avezaath. Er waren slechts 15 deelnemers, van verschillende kerkelijke richting. Het was er guur en niet erg comfortabel. Maar het werd ons daar wel opeens duidelijk dat het moment van bundeling nu gekomen was. Er moest een contactorgaan komen voor al diegenen die aan de vernieuwing van de gemeentezang wilden en konden meewerken. Op de 29e december vond, direct na beëindiging van de kerkzangontmoeting, een bespreking plaats te mijnen huize. Hierbij waren aanwezig de heren L. Ern , A. Hendrikse, A. Kousemaker, G. de Marez Oyens en Dr H. L. Oussoren. Besloten werd een werkverband op te richten met als taken:

- a. het houden van verplichte driemaandelijks bijeenkomsten ter bespreking van opgedane ervaringen en van plannen op kerkmuzikaal gebied,
- b. veelvuldiger contact van "de kerngroep" (zie boven) door bijv. maandelijks bijeenkomsten te houden,

c. het uitgeven van kerkmuziek, alleen in verband met de gemeentezang (liederen - één- en meerstemmig - en antiphonen). De muziek zou niet gedrukt en openbaar ter verkoop aangeboden moeten worden, maar door middel van transparanten moeten worden vermenigvuldigd en alleen onder verantwoordelijkheid van de medewerkers aan het werkverband gebruikt.

Hoewel men het van groot belang achtte om door de Ned. Herv. Kerk aanvaard te worden als werkgroep voor kerkmuziek, werd de suggestie om bij deze kerk ondergebracht te worden verworpen, daar men van mening was dat men in interkerkelijk verband beter de doelstellingen zou kunnen verwezenlijken. Overigens wilde men elke gedachte aan een vereniging of stichting vermijden. Bij de oprichtingsvergadering, die op 14 januari 1950 te Haarlem plaatsvond, waren aanwezig: Mevrouw J. Koeijers en de Heren J. Boeke, A. Hendrikse, G. de Marez Oyens, Dr H. L. Oussoren, A. C. Schuurman, en als gast Ds J. C. Koppert. Er werd toen nog gesproken over een "Centrum voor Kerkmuziek", maar al spoedig werd de officiële naam: "Centrum voor de Protestantse Kerkzang", kortweg "het Centrum". De doelstelling van het Centrum werd aldus omschreven: - het helpen bevorderen van de ontwikkeling van de Kerkmuziek in het algemeen en van de verlevendiging en zo mogelijk de vernieuwing van de Kerkzang in het bijzonder. - Aanvankelijk beperkte men zich tot een nogal exclusieve groep van musici, maar al in de loop van het jaar werd de groep sterk uitgebreid, o. a. met theologen, zodat het aantal "medewerkers" op 31 december 1950 reeds 31 bedroeg. Het Centrum werkte mee aan een 2e Kerkzang-Ontmoeting te Drumpt, van 12 tot 14 april 1950, terwijl Ina Lohr van 17 tot 22 juli van dat jaar te Haarlem een cursus voor Centrumleden hield over "moderne compositie in verband met de solmisatie" en over "Liturgische aspecten van het Kerklied".

In het eerste jaar van het bestaan van het Centrum werd contact gelegd met dichters die toen de opdracht hadden gekregen van de Ned. Herv. Kerk voor een nieuwe psalmberijming. (Later zou de Prof. Dr. G. v. d. Leeuw-Stichting een bijeenkomst beleggen om direct contact tot stand te brengen tussen dichters en musici: op 22 en 23 mei 1955 geraakten op Oud-Poelgeest vele van onze leden in gesprek met de dichters en theologen. Hier werden verscheidene samenwerkende combinaties tot stand gebracht die uiteindelijk geleid hebben tot het ontstaan van vele nieuwe liederen, zoals die opgenomen zijn in het Liedboek voor de Kerken, 1973).

In de zomer van 1951 besloten onze leden Dolf Henrikse, Maarten Kooy en Gerard Kievit met hun gezinnen een kerkmuzikale werkgemeenschap te beginnen in huize Braamhage te Soest. Later heeft ook ons lid Herman Bergink met zijn gezin deel uitgemaakt van deze gemeenschap.

Wat de organisatie van het Centrum betreft, om praktische redenen werd al direct besloten te splitsen in een groep-Oost en een groep-West, die ieder driemaandelijks bijeenkomsten hielden in de jaren 1950/51. Daarnaast werden 2 maal per jaar algemene bijeenkomsten gehouden. Met ingang van het jaar 1952 werd de regionale splitsing opgegeven en besloot men in een aantal commissies te gaan werken, zoals "Publicaties en Uitgaven", "Antiphonarium", "Nieuw Lied", "Zettingen" voor wat de te vermenigvuldigen muziek betreft, maar daarnaast werden ook 8 regionale "ZWEKMA"-(d. i. Zangweekends en Kerkmuziekavonden)-commissies ingesteld.

Op de werkbijeenkomsten werd van meet af aan veel tijd besteed aan het samen zingen van oude en door de leden gecomponeerde muziek. Via "Studiebladen" werd de muziek die de leden in hun werk gebruikten, vermenigvuldigd en rondgezonden, zodat ieder kon profiteren van het kerkmuzikaal practiseren

van zijn medeleden. In de jaren 1950 en 1951 verschenen aldus 40 studiebladen, die 49 20e eeuwse composities en 22 composities uit de 16e en 17e eeuw bevatten. Daarnaast werden 42 door leden gecomponeerde antiphonen (gezongen intonaties voor liederen op een bijbeltekst) op aparte bladen vermenigvuldigd. De bladen waren uitdrukkelijk alleen voor intern gebruik bestemd.

Van 1952 af is men met het uitgeven van studiebladen en (later) openbare uitgaven steeds selectiever te werk gegaan. Naast het praktisch bezig zijn, waren telkens ook onderwerpen ter bespreking aan de orde, zoals: "Leeft het kerklied werkelijk bij de gemeente?", "Hoe is ons standpunt ten opzichte van zeer populaire, doch als kerklied niet of nauwelijks aanvaardbare liederen als bijv. -Stille nacht-?", "Hoe staan wij tegenover de zgn. Cantus Firmus-zang?", "Wat is de liturgische functie van de gezongen psalm, de antiphon en het -Ere zij den Vader....-?" Aanvankelijk werden verslagen van de bijeenkomsten los aan alle leden toegezonden, maar later werden deze opgenomen in een gestencild Mededelingenblad. Het eerste Mededelingenblad verscheen in juli 1952, aanvankelijk onder redactie van de "Secretaris Oost" Gerrit de Marez Oyens, vanaf februari 1954 van Tera de Marez Oyens-Wansink, die toen ook het Algemeen Secretariaat waarnam.

Reeds aan het einde van het jaar 1951 had men ingezien dat er een (part-time bezoldigd) administrateur zou moeten worden aangesteld, en men hoopte door een begunstigersactie daartoe financieel in staat te zijn. Het is hiervan echter niet gekomen en men heeft het werk alleen gaande kunnen houden doordat belangeloos medewerking werd verleend door vrienden (vaak kerkkoorleden). Vooral de heer H. Veldhorst te Heemstede heeft veel werk voor het Centrum verzet. Het penningmeesterschap dat mevrouw S. de Neeling-Boeke aanvankelijk waarnam, werd in 1952 overgenomen door Ds G. van Schuppen te Kortgene.

Een poging van het Centrum om te komen tot de oprichting van een "Contactraad voor Kerkmuziek" bleek in deze jaren (ook toen al!) niet werkelijk levensvatbaar. De Ned. Organisten Vereniging, de Geref. Organisten Vereniging en de R.K. Vereniging van Directeuren en Organisten reageerden negatief en de Protestantse Kerkmuziekschool te Utrecht liet niets van zich horen. Alleen met de R.K. Kerkmuziekschool te Utrecht, de Lutherse Werkgroep voor Kerkmuziek en (uiteraard) de Hervormde Werkgroep voor Liturgie en Kerkzang was er groeiend contact. Laatstgenoemde Werkgroep was n.l. tot stand gekomen door samenwerking van de Herv. Jeugdraad en het Centrum. Hij functioneerde als studiegroep voor oud-deelnemers aan de Kerkzang- en Liturgiekampen van de Jonge Kerk.

Bij de Studieweken, door de Lutherse Werkgroep voor Kerkmuziek op kasteel Hoekelum bij Bennekom belegd in april 1952 (docenten: Wilhelm Ehmann voor koordirectie en Siegfried Reda voor analyse en compositie) en in april 1953 (docenten: Dr Oskar Söhngen - "Eredienst en kerkmuziek" en Helmut Bornefeld - "Cantorijpraktijk en compositie van cantorij-muziek"), waren een respectabel aantal Centrumleden als deelnemers aanwezig. In de laatstgenoemde studieweek deed zich het geval voor dat enkelen van ons het dubieuze besluit namen om samen voor het aandoenlijke lied "De Heer is mijn Herder, 'k heb al wat mij lust", een Kantoreinsatz te fabriceren. Het goedklinkende en volgens de regels juist geconstrueerde muziekje werd zingend en met gebruikmaking van een harmonium tot klinken gebracht.

Wij waren enigszins ontgoocheld toen cursusleider Bornefeld in alle ernst op onze arbeid inging en het resultaat heel goed bleek te vinden!

Algemene bijeenkomsten werden telkens in de zomer en aan het eind van december gehouden: 1951 in Utrecht en Blaricum; 1952 in "Den Alerdinck", Heino en Utrecht; 1953 en 1954 in Weerselo en Utrecht.

Was er voor deze bijeenkomsten aanvankelijk een redelijk aantal belangstellenden, in de jaren 1953 en 1954 was er meestal alleen een kleine kerngroep aanwezig. Op de driedaagse werkconferentie in Weerselo, die in 1953 gehouden werd, debuteerde ons medelid Jan van Biezen met een lezing over de eigenschappen van intervallen (melodisch) en twee- en meerklanken (harmonisch), die in historisch perspectief de stijlkenmerken van de westerse muziek bepaalden.

Dat er intussen een hechte vriendenkring was ontstaan, die juist in het stelselmatige geestelijk-muzikale groepswerk zijn bestemming vond, is voor ons die bij deze kring betrokken waren, tot op de huidige dag een van de wezenlijke onvervreembare elementen in ons leven gebleven, die wij ons met dankbaarheid bewust zijn. En dan zal het mij ook altijd bijblijven hoe verrast wij waren, het middeleeuwse Stiftskerkje te Weerselo binnengaand, daar Van Biezen en De Marez Oyens in het liturgisch centrum staande aan te treffen die getweeën een vierstemmige (noot-tegen-noot-!) psalm van Goudimel aanhieven: de een superius en tenor, de ander altus en bassus met lippen en stembanden voor zijn rekening nemend.

In 1954 hadden wij van 26 tot 28 augustus te Weerselo "kerkzangdagen" aangekondigd, waarbij men hoopte vele niet-Centrumleden als deelnemer te mogen begroeten. Toen wij daar uiteindelijk met een vijf- en zestal bevriende zielen bijeen waren, werd er ernstig over gesproken of het nog wel zin had op de ingeslagen weg voort te gaan. Alleen het feit dat wij toen juist onze eerste officiële uitgaven "op de markt" hadden gebracht (12 Psalmen van Goudimel, een uitgave die algemeen zeer goed was ontvangen, en Cantorijboek I) deed ons besluiten het Centrum niet te ontbinden, maar het werk op het uitgeven van muziek, zoals dat vooral in de commissie "Zettingen" gebeurde, toe te spitsen. Het eigenlijke werk werd nu in handen gelegd van "De Commissie" die de muziekbeoordeling op zich zou nemen en de uitgaven zou verzorgen. Alle tot dan toe bestaande commissies gingen hierbij op in "de commissie".

Op de bijeenkomst van 27 december 1954 in de Pieterskerk te Utrecht werd in verband met het eerste lustrum van het Centrum (14 januari 1955) de eerste prijsvraag voor het maken van een canon uitgeschreven. Bekroond werd de 6-stemmige canon "Ere zij God" van Gerrit de Marez Oyens. Ons bewust van het gevaar van een (ons door anderen verweten) exclusivisme gingen wij in 1955 onze 2e vijfjarenperiode in, waarin een uiterst bekwaam, doortastend en warmhartig persoon als secretaris het stuur ter hand zou nemen van het wat windgevoelige jachtje, dat nodig eens op de helling moest: een zekere Ouwehand.

1 2 3 Gerrit de Marez Oyens Jan Boeke.

Luc. 2:14 E- re zij God in den ho- - ge, vre- de op

4 5 6

aar- de, in de (men- sen) een wel- be- ha- gen.

't Gekke is dat we de hele Ouwehand niet kennen

uit een briefkaart van Jan Boeke aan
Tera de Marez Oyens d.d. 28.11.1955.

Het Centrum had een nieuwe algemene secretaris nodig. Tera de Marez Oyens, die het werk een jaar had gedaan, zag zich genoodzaakt, ermee op te houden. Juul Ouwehand, nog niet zo lang lid, werd toen voor deze functie genoemd. Hij had zo zijn bezwaren, maar wilde het tot Pasen 1956 op proef doen. De 4 maanden zijn 18 jaar geworden! Inmiddels heeft het Centrum "de hele Ouwehand" wel degelijk leren kennen. Al gauw bleek dat hij de zaakjes goed aanpakte. In het persoonlijke vlak verliep het wat stroef: uit het archief blijkt dat de stuwende kracht, Jan Boeke, de aanhef van zijn brieven aan de algemene secretaris al gauw modificeerde van "Zeer geachte Heer Ouwehand" in "Waarde Heer Ouwehand", maar het zou toch nog een klein jaar duren voor de heren elkaar tutoyeerden.

UITGAVEN

Van de uitgaven uit deze tijd tot 1973 dient allereerst het Koorboek genoemd te worden. Al in 1953 was de gedachte geopperd om een "kleine Gölz" samen te stellen met zettingen van liederen voor de diverse tijden van het kerkelijk jaar. Later kon dan een nieuw bundeltje verschijnen voor de vaste liturgische gezangen, psalmen, gebeden, avondmaalsliederen, e.d., zoals ook in het Chorgesangbuch van Gölz. Dit laatste is voor de liturgische gezangen, doop- en avondmaalslied pas verwezenlijkt in 1972, toen het Ordinariumboek verscheen. Voordat het Koorboek ten langen leste in september 1958 uitkwam, was er onbeschrijfelijk veel werk verzet. Zou het boek aanvankelijk geheel en al door het Centrum worden uitgegeven, later bleek dat dit onze financiële draagkracht ver te boven ging. Bovendien was het risico te groot. De leden van de werkgroep zouden n.l. hoofdelijk aansprakelijk zijn voor eventuele verliezen. Na juridisch advies bij een koorlid van Jan Boeke werd besloten, tot het omzetten van de werkgroep in een stichting. Dat kreeg op 31 maart 1958 zijn beslag. Penningmeester en secretaris bleven bij acclamatie in hun functie gehandhaafd; als andere bestuursleden werden gekozen Jan van Biezen, Jan Boeke en Gerrit de Marez Oyens. Dit bestuur koos daarop Jan Boeke als voorzitter; een klein jaar later zou Gerrit de Marez Oyens als vice-voorzitter worden geïnstalleerd.

Voor de uitgave van het Koorboek werd samenwerking gezocht en gevonden met de Koninklijke Bond van Christelijke Zang- en Oratoriumverenigingen, een samenwerking die helaas niet zo probleemloos verliep als wij wel gewenst hadden. Een andere zorg betrof toch nog de financiën. De Stichting moest garant staan voor een deel van de oplage. Daar er niet voldoende geld in kas was, was het een uitkomst dat een geïnteresseerde predikant f 2.000,- renteloos wilde lenen. De uitgave bleek een succes. Een half jaar voor het verschijnen van het Koorboek hadden we al 160 bestellingen binnen. Eind november 1958 waren de 600 exemplaren (van de 2000), die we volgens contract met de Bond moesten plaatsen, verkocht. In 1962 verscheen de 2e druk, in 1965 de 3e, beide 1000 exemplaren. De uitgave is nu uitverkocht en wordt niet meer herdrukt. Te memoreren valt, dat alle zettingen uit het Koorboek voor de NCRV-radio zijn uitgevoerd, van Advent 1961 tot herfst 1962. De uitvoerenden waren Centrumleden en hun koren.

Een andere succesrijke uitgave bleek het integrale psalter uit 1565 van Claude Goudimel. Al in 1953 was, als eerste officiële Centrumuitgave, "Twaalf psalmen uit het jaar 1565" van Goudimel op de markt verschenen. In totaal zijn daarvan 2700 exemplaren verkocht. Dat deed het idee rijpen, om alle in dat jaar door de componist gepubliceerde psalmen uit te geven, de homofone en de polyfone, met als tekst die van de toenmalige proefbundel. In 1962 verschenen de eerste afleveringen en in 1964 werden de laatste psalmen aan de intekenaren toegezonden. Vier jaar later werd besloten, dat de uitgave op groter formaat zou worden herdrukt, waardoor er meer strofen per psalm zouden kunnen worden opgenomen. Hiermee wordt nu, in 1975, een begin gemaakt, zij het dan dat uiteraard niet meer de berijming van de proefbundel, maar die van het Liedboek zal worden gebruikt.

In 1964 werd de eerste stap gezet om te komen tot een Jeugdbundel, die eindelijk in 1968 verscheen, in samenwerking met de Stichting tot Verbetering van het Muziekonderwijs op de Christelijke scholen in Nederland (SVM), onder de titel "Liedboek voor de kinderen". In 1974 is hiervan een 3e druk verschenen.

In 1965 werd het idee geboren om losbladige zettingen uit te geven bij het a. s. Liedboek voor de Kerken. De serie zou de naam Laetare dragen. Op de voorzijde zouden enige bijzonderheden betreffende werk en componist een plaats krijgen. In het daarop volgende jaar verschenen de eerste drie. Voor een soortgelijke serie psalmzettingen, onder de naam Psalterion, werd in 1969 een begin gemaakt, met als resultaat, dat in 1970 vijf uitgaven in deze serie konden worden gepubliceerd.

Een bijzondere uitgave kwam in 1967 tot stand: onder onze auspiciën verscheen bij Frits Knuf de facsimile-uitgave van het oudste gezangboek voor de Hervormden, uit 1615. Het boekje met 58 gezangen is overigens nooit in de openbare godsdienstoefeningen gebruikt. Er staan liederen in die nu pas in het Liedboek voor de Kerken een plaats hebben gevonden.

Ter gelegenheid van het 40-jarig ambtsjubileum van Adr. C. Schuurman op 1 november 1969 was het ons, dank zij de financiële steun van een aantal instanties en vele vrienden van de heer Schuurman mogelijk, een bundel kerkmuziek van de jubilaris, onder de titel "12 Koorstukken voor de Eredienst" te publiceren, welke bundel hem tijdens een feestelijk muzieksamenzijn werd aangeboden.

Het zou te ver voeren, in dit historisch overzicht meer uitgaven te noemen; daarvoor verwijs ik naar onze catalogus van muziekuitgaven en brochures.

INFORMATIE

In 1956 zijn er door een aantal Centrumleden artikelen over kerkzang geschreven ter plaatsing in daarvoor geëigende bladen. Helaas heeft maar een beperkt aantal periodieken in 1957 een of meer artikelen willen opnemen. Het ging om de volgende opstellen:

Wat doen wij in de kerk?	door Ds G. van Schuppen,
Waarom zingen wij in de kerk?	door mej. I. C. Jansen,
Waarom muziek in de kerk?	door Frits Mehrtens,
Welke muziek in de kerk?	door G. H. de Marez Oyens.

Ging het bij deze artikelen om louter informatie, waarbij de naam van het Centrum slechts éénmaal en dan nog terloops werd genoemd, aan het eind van de behandelde periode bleek het mogelijk in diverse bladen propaganda

voor het Centrum-zelf in de vorm van een informatief artikel geplaatst te krijgen. Daarnaast zijn wij sinds 1970 overgegaan tot het plaatsen van advertenties in muziektijdschriften. Een en ander heeft een aanwijsbaar resultaat in de vorm van nieuwe leden en donateurs opgeleverd.

IN MEMORIAM

In 1959 ontvielen ons 2 jonge veelbelovende medewerkers. Op 12 april overleed Gerard Kievit, cantor-organist te Emmeloord, die herstellende was van een zeer zwaar auto-ongeluk hem overkomen in november 1956, toen hij op weg was naar een Centrumvergadering. Op 28 oktober overleed Piet van Aalten, cantor-organist te Oosterbeek, vrij plotseling. In 1970 hadden wij weer een verlies te betreuren. Op 19 juni overleed Gerard Kremer, cantor-organist te Aerdenhout, die de kerkmuziek in diverse functies heeft gediend, o. m. als docent aan de Protestantse Kerkmuziekschool. Veel leden bewaren aan hen goede herinneringen. "Voor wij ter wereld kwamen / riep Hij ons reeds bij name" (gez. 1, melodie Gerard Kremer).

FINANCIËN

Aanvankelijk had ieder lid een rekening-courant bij de penningmeester; van tijd tot tijd moest een bedrag worden bijgestort. Vanaf 1963 werd een vast bedrag aan contributie geheven, f 6,- per jaar. In 1966 werd dat f 10,-; sinds 1968 bedraagt de contributie f 12,50. Ieder lid ontving een exemplaar van een nieuwe uitgave en een nota. Vanaf 1968 werd de gang van zaken vereenvoudigd en werden de kosten van de losbladige uitgaven in de contributie opgenomen. Aan het eind van de hier besproken periode werden ook de grotere uitgaven gratis meegezonden. Dat dit consequenties moet hebben voor de contributie, spreekt vanzelf.

In 1963 kregen wij voor het eerst subsidie, n.l. van het Rijk, de Nederlandse Hervormde Kerk, de Remonstrantse Broederschap en de Doopsgezinde Sociëteit. De andere kerken die wij om financiële steun hadden gevraagd, beschikten afwijzend.

CURSUSWERK EN BIJeenKOMSTEN

De subsidie hadden wij niet alleen broodnodig voor onze uitgaven, maar ook voor ons cursuswerk, veelal in samenwerking met de Vereniging voor Huismuziek georganiseerd. Van 1963 tot 1973 ging er vrijwel geen jaar voorbij, of er werd een cursus gehouden, enige o.l.v. ons erelid Dr Ina Lohr, andere o.m. geleid door Siegfried Reda, Heinz Werner Zimmermann, Ton de Leeuw en Pierre Pidoux.

Inleidingen met discussiemogelijkheid werden er ook wel gehouden op de z.g. medewerkersbijeenkomsten. Deze moesten volgens het huishoudelijk reglement van 1958 gemiddeld 5 maal per jaar plaatsvinden. Evenals op de vroegere werkbijeenkomsten werd hier de ingezonden muziek doorgezongen en beoordeeld, waarna het bestuur de definitieve beslissing nam: publicatie, aanbevelingen tot wijzigingen of afwijzing. Overigens kwam daar alles ter tafel wat voor het goed functioneren van het Centrum nodig was. Daar geleidelijk aan ook door anderen inleidingen werden gehouden, is een duidelijke scheiding tussen cursus en bijeenkomst niet te maken. De bijeenkomsten, aanvankelijk in de Bergkerk in Amersfoort, later ten huize van de vice-

voorzitter Gerrit de Marez Oyens in Hilversum, werden door een min of meer vaste kern bezocht. Aan de vroegere eis, dat alle leden aanwezig moesten zijn, kon niet meer de hand worden gehouden. Het is nu eenmaal onvermijdelijk, dat de oorspronkelijk samenballende kracht om een centrum verslapt als de kring groter wordt. Van lieverlee werd het aantal medewerkersbijeekomsten minder en liep het bezoekersaantal terug. Vanaf 1970 zijn er geen bijeenkomsten meer gehouden. Jammer, dat het directe contact met (een deel van) de geïnteresseerde leden nu niet meer mogelijk is. Een belangrijke doelstelling van het oorspronkelijke Centrum is hiermee verloren gegaan. Hopelijk is een meer regionaal contact in de toekomst te realiseren d.m.v. kerkmuziekmiddagen. Anderzijds heeft de schaalvergroting het ons mogelijk gemaakt, meer mensen met onze muziek te bereiken.

LIED VAN DE WEEK

Eind 1965 kwam in het Centrubestuur de gedachte op, het "rode boekje", de proefbundel met 102 gezangen, bekendheid te geven d.m.v. een "lied van de week". De Prof. Dr G. v. d. Leeuwstichting was hiervoor direct te vinden en gezamenlijk richtten de beide stichtingen zich tot de omroeporganisaties om het voor een bepaalde zondag aangegeven lied zoveel mogelijk in de week ervoor in hun radio- en t.v. -programma's tot klinken te brengen, met als gevolg dat het Ikor, het Convent van Kerken, de NCRV, de VPRO en de KRO hun medewerking verleenden: meer dan 50 liederen werden tot medio 1967 een aantal malen per week uitgezonden, voordat ze 's zondags in vele kerken werden gezongen. Toegewijde aandacht dus voor een bundel die bij een bespreking in "Trouw" van 20 januari 1966 de "kop" meekreeg: "Grootste deel van de 102 gezangen onbruikbaar".

LEDEN EN DONATEURS

Waar langzamerhand niet meer de hand aan gehouden werd, was de ballotage. Nieuwe leden konden aanvankelijk uitsluitend door leden worden voorgesteld, waarna het bestuur de beslissing nam, na de andere leden gehoord te hebben. Men werd dus gewogen en al of niet te licht bevonden. Later kon men zichzelf aanmelden, terwijl in 1968 de procedure werd vereenvoudigd, door het Dagelijks Bestuur over de toetreding van nieuwe medewerkers te laten beslissen. Nu is ieder zonder meer welkom die onze doelstellingen onderschrijft.

Parallel hiermee liep de ontwikkeling t.a.v. de donateurs. Van vrijwel het begin van het Centrum af hebben wij begunstigers gekend, zoals ze toen genoemd werden. Waren de Centrumleden voornamelijk vakmusici, die in woord en daad de kerkzang propageerden, de begunstigers steunden dit streven door een vaste jaarlijkse bijdrage. Daarvoor kregen zij het jaarverslag toegestuurd. Dit duurde tot 1965. In dat jaar werd besloten tot een grote wervingsactie voor nieuwe donateurs. Om het donateurschap aantrekkelijker te maken, werden de gegadigden in het vooruitzicht gesteld:

- a. toezending van het Mededelingenblad,
- b. recht tot bijwonen van de medewerkersbijeekomsten,
- c. recht op de ledenkorting, minimaal 20%.

Uiteraard deelden ook de oude donateurs in deze faciliteiten. Als gevolg van de actie konden we een groot aantal belangstellenden als donateur inschrijven.

Toen de ballotage van leden verdwenen was, konden ook amateur-musici en belangstellenden die niet direct kerkmuzikaal werkzaam waren, het Centrumlidmaatschap verwerven. Overstapjes van donateur naar lid kwamen dan ook steeds vaker voor. In 1974 zou deze ontwikkeling haar voltooiing vinden in het bestuursbesluit, het verschil tussen lid en donateur niet langer kunstmatig in stand te houden: er worden nu geen donateurs meer ingeschreven, maar gegadigden worden direct als lid genoteerd. Aan de huidige donateurs is gevraagd zich als lid, met alle rechten van dien, te melden. Slechts weinigen hebben tot dusver hieraan gevolg gegeven.

BESTUUR

Een aantal bestuursleden heeft het Centrum langdurig gediend. De kroonspant Gerrit de Marez Oyens (20 jaar), gevolgd door Jan Boeke (19 jaar), Ds G. van Schuppen (16 jaar) en Jan van Biezen (15 jaar). In het huidige bestuur heeft nog zitting Juul Ouweland, die inmiddels 19 jaar achter de rug heeft, waarvan 18 als secretaris. De andere bestuursleden die het Centrum heeft gehad, hebben een diensttijd van 4 tot 8 jaar vervuld. De grote continuïteit die van een en ander het gevolg is geweest, heeft ervoor gezorgd, dat het Centrum een duidelijk gezicht gekregen heeft.

SAMEN-WERKEN

De ontwikkeling die het Centrum heeft doorgemaakt, is uit de naamswijzigingen af te lezen: was de naam van de werkgroep oorspronkelijk Centrum voor de Protestantse Kerkzang, in 1958 werd i. v. m. de rechtspersoonlijkheid de stichtingsvorm aangenomen, terwijl het in 1965 Stichting Centrum voor de Kerkzang werd, waarmee tot uitdrukking wil worden gebracht, dat wij ons richten tot allen die de kerkmuziek ter harte gaat.

Dit laatste behoeft enige verduidelijking. Al van de oprichtingsdatum af heeft het Centrum zich interkerkelijk opgesteld, zij het dat dit protestants bepaald was. Niettemin richtte het Centrum zich in 1952 ook tot de R. K. kerkmuziekinstanties, om tot de oprichting van een Contactraad voor Kerkmuziek te komen, die de aangesloten organisaties op de hoogte zou moeten houden van elkaars werk en coördinerend zou moeten optreden. Deze Contactraad heeft in feite nooit gefunctioneerd en is een zachte dood gestorven.

In 1966/67 werd een tweede poging tot samenwerking ondernomen. Als Centrum-nieuwe-stijl stond ons voor ogen een coördinerend gespreksorgaan van werkgroepen voor kerkmuziek der verschillende kerken, aan welk orgaan verder al die taken konden worden opgedragen die zonder bezwaar gemeenschappelijk konden worden verricht, zoals het uitgeven van muziek. Als eerste aanloop zagen wij de oprichting van een Hervormde werkgroep voor kerkmuziek door het Centrum en de Hervormde Commissie voor de kerkmuziek. Het is bij een poging gebleven, daar genoemde Commissie hiervoor niet voelde.

Eind 1967 werd daarom besloten tot een geleidelijke "oecumenisering" van het bestuur, ook al om het meer een afspiegeling van het ledenbestand te laten zijn. In de daarop volgende jaren werd het bestuur gaandeweg aldus uitgebreid, dat dit eind 1970 bestond uit drie Hervormden, twee Rooms-Katholieken, een Gereformeerde, een Evangelisch-Lutherse en een Remonstrant. Het was dit bestuur, dat ten derden male een coördinatie van werkzaamheden op kerkmuzikaal gebied trachtte te realiseren, nu door de hulp van een

organisatiedeskundige in te roepen, die moest nagaan, op welke wijze een nauwere samenwerking mogelijk was, met behoud van eigen zelfstandigheid van de zeven organisaties die in aanmerking kwamen. Daar bij de Hervormde Commissie voor de kerkmuziek de wil tot samenwerking niet aanwezig was, kwam aan dit onderzoek een ontijdig einde. Het bestuur, dat juist "samenwerking" in zijn banier had geschreven, en dat de zin van gescheiden optrekken naar hetzelfde doel niet zag, wilde de consequentie van het mislukken trekken en zag eind 1973 de taak van het Centrum beëindigd. Leden die nog wel een toekomst voor het Centrum zagen, hebben de overgrote meerderheid van het bestuur kunnen bewegen, de leiding aan hen over te dragen.

Hiermee is de derde periode van het Centrum ingeluid; het begin hiervan en de verwachting voor de toekomst vindt U in de volgende "kanttekeningen" van de voorzitter beschreven.

W. H. Morel van Mourik

ps. 150

1 2 Juy Ouwehand

Al- les wat a- dem heeft lo- ve den Heer.

3 4

Hal- le- - lu- ja. Hal- - le- lu- ja,

5 6

A- - - - (men) - - - - men.